

Clanak Visokog predstavnika, Wolfganga Petritscha:"Beskorisni poduhvat u Bosni?"

... Dok Zapad zuri da napusti Balkan Floyd Spence kaze da treba proglašiti pobjedu i otici. Ovdje se radi o ostajanju i obavljanju posla na pravi nacin.

Vrijeme istice za nase aktivnosti koje poduzimamo u cilju nametanja trajnog mira u Bosni i Hercegovini. Nemoguce je ne primijetiti te znakove.

SFOR, mirovne snage u Bosni i Hercegovini predvodjene NATO-m, je u proljeće ove godine broj svojih snaga smanjio za skoro jednu trecinu, na oko 23.000. U medjuvremenu je istekao i cetverogodisnji plan za rekonstrukciju u iznosu od 5.1 milijarde americkih dolara, koji je pokrenut odmah nakon Dejtonskog mirovnog sporazuma. Vise nece biti donacija ovakvog obima. Zapad je preusmjerio svoju paznju na druga područja Balkana. A sto se tice samog mira u BiH, kod donatora se osjeca zamor.

Moguce je reci: pa sta ako je tako? Zar cetiri godine i 5 milijardi nisu i vise nego dovoljni za tako malu zemlju? Uprkos odredjenim problemima, mir se ipak odrzava – zasto se onda ne bismo sada povukli i cestitali sebi na dobro obavljenom poslu?

Ovo je poznat argument. Predstavnik SAD-a, Floyd Spence, predsjedavajuci Komisije Zastupnickog doma za oruzane sluzbe, ga je prosle sedmice jos jednom ponovio pred klucno glasanje americkog Senata o zakonu kojim se uspostavlja rok za americki vojni angazman u balkanskoj regiji.

Ja cu sutra posjetiti Brisel gdje cu se obratiti tokom konferencije na Ministarskom nivou u kojoj ucestvuju predstavnici glavnih zemalja donatora za Bosnu i Hercegovinu, koja se odrzava u cilju procjenjivanja napretka postignutog u implementaciji Dejtonskog mirovnog sporazuma, a koja treba definirati i plan aktivnosti za narednih 18 mjeseci. Siguran sam da ce argument gospodina Spencea o ranom povlacenju tom prilikom opet biti ponovljen. U svojstvu osobe koja ima najvecu nadleznost za implementaciju civilnog djela Dejtonskog mirovnog sporazuma, snazno se protivim ideji o povlacenju – bar za sada. U ovoj fazi to ne bi bio samo preuranjen potez – to bi, u stvari, bila katastrofa.

Mali feudalni posjedi

Ukoliko sada odemo Bosna i Hercegovina ce ostati zemlja podjeljena izmedju tri etnicke grupe. BiH bi bila podijeljena u male feudalne posjede kojima bi rukovodila plemenska politika i koji u bi vanjskim odnosima zauzimali odbrambeni i ograniceni stav, dok bi na unutrasnjem planu BiH bila nestabilnija nego ikada prije. To bi bilo nemjerljivo rasipanje milijardi dolara pomoci koji su vec ulozeni u BiH, i opasan presedan za medjunarodni angazman u drugim područjima na Balkanu.

Ove sedmice namjeravan u kratkim crtama predstaviti strategiju koja se sastoji od tri koraka kojima ce se, ukoliko budu u potpunosti provedeni, iz Bosne i Hercegovine zauvijek prognati etnicki nacionalizam.

Prvi korak ove strategije je ubrzani povratak izbjeglica. Posljedica rata okoncanog 1995. godine je otprilike 1,2 miliona jos uvijek raseljenih lica. Uprkos dramaticnom povecanju broja povratnika od pocetka ove godine, povratak je jos uvijek vrlo spor. Povratak izbjeglica nam je mozda najdirektnije sredstvo na raspolaganju kojim mozemo ispraviti zlo koje je naneseno etnickim ciscenjem.

Drugi korak je jacanje drzavnih organa vlasti. Bez Predsjednistva, Parlamenta i Vijeca ministara odnosno njihovog propisnog funkcioniranja, Bosna i Hercegovina nikada nece postati koherentna drzava koja moze zauzeti svoje mjesto u evropskoj prodici naroda – porodici kojoj sasvim jasno pripada.

Ali ovi koraci mogu biti ocijenjeni kao "radni napredak": treci korak, koji predstavlja novi centralni elemenat ove strategije, je ekonombska reforma.

Do sada je medjunarodni angazman u Bosni i Hercegovini bio usmjeren na rekonstrukciju razrusene infrastrukture. Postignut je veliki napredak u obnovi kuca, puteva i komunalnija. Medjutim, iako se priliv medjunarodne pomoci

smanjuje, ekonomija BiH još uvijek zavisi od te pomoći. Ukoliko, iz ovih razloga, ekonomija ne postane samoodrživa, i to brzo, postoji rizik da će ekonomija BiH dozivjeti propast.

Ono što je potrebno su ulaganja, i to podjednako domaća i strana. Problem je u tome što je sistem na kojem se zasniva bh. ekonomija još uvijek u velikoj mjeri identičan sistemu iz doba komunizma. Tranzicija ka tržisnoj ekonomiji koja je inace u drugim istocnoevropskim zemljama pocela još prije gotovo deset godina, u BiH je odgodjena i sprijecena ratom.

Osnovni cilj ekonomske reforme je uklanjanje prepreka koje stoje na putu novim ulaganjima, bez obzira da li su u pitanju socijalne, fiskalne ili političke prepreke. Od preduzeca u Bosni i Hercegovini se još uvijek zahtijeva da zaposle minimalan broj radnika koji je cesto mnogo veci od broja koji je stvarno potreban. Zato nije ni cudo da se poduzetništvo unistava vec u samom startu.

Mozda najgori primjer birokracije iz komunističke ere predstavlja sistem zavoda za platni promet kroz koje moraju proći svi komercijalni i javni bankovni transferi – sto zahtijeva placanje znacajne takse za svaku transakciju koja se vrši preko tih zavoda.

Ovi zavodi za platni promet vjerovatno imaju funkciju “neiscrpnih izvora sredstava” za nacionalističke stranke. Iz tog razloga u toku ove godine namjeravam ukinuti zavode za platni promet, koristeci se ovlastenjima koja mi je dala međunarodna zajednica.

Nepostojanje pouzdanog bankarskog sistema je druga vazna prepreka privatnim ulaganjima, koja je usko povezana sa sistemom zavoda za platni promet. U Bosni i Hercegovini postoji preko 50 banaka, ali niti jedna od njih nije sposobna za posrednicku ulogu koja je neophodna za tržisnu ekonomiju. Zapravo postojanje velikog broja slabih banaka u sustini spriječava, a ne potpomaze, ekonomski razvoj. Novi zakoni o bankarstvu će stupiti na snagu do kraja godine.

Privatizacija je od ključnog značaja

Privatizacija je još jedno ključno pitanje za modernizaciju ekonomije. Ovaj proces je vec u toku. Prva faza, odnosno “otvaranje” knjiga velikih preduzeca u državnom sektoru za provođenje nezavisne finansijske revizije, i to prije izvršenja procjene, naislo je na snazan politički otpor. To je možda bilo neizbjegljivo, s obzirom da su preduzeca kojima rukovode organi vlasti još jedan izvor finansiranja glavnih političkih stranaka. U Evropi se ne toleriraju takvi aranzmani. Oni se ne bi trebali tolerirati ni u Bosni i Hercegovini. Organi vlasti više ne mogu biti i zakonodavci i operativci.

Medutim sve reforme su dobrodosle. Na kraju krajeva, mi ne možemo nametnuti mir, jer istinska i trajna promjena mora poteci iz same BiH.

Ako vodje nisu spremne da prihvate odgovornost za svoju zemlju i ako nisu spremne da pokazuju novu spremnost za postizanje političkih kompromisa, onda je politički diskurs u Bosni i Hercegovini osudjen na dominaciju etnički baziranih planova koji konkuriraju jedni drugima.

Međunarodna zajednica može nastaviti sa vršenjem pritiska u cilju postizanja promjena i obezbjeđivanja sigurnosti koja je neophodna da bi promjena bila moguća. Ali međunarodna zajednica to neće ciniti zauvjek. Porezni obaveznici u zapadnim zemljama to jednostavno neće tolerirati - a, kao što je to nagovijestio Floyd Spence iz Komisije Zastupničkog doma za oruzane službe, to se od njih ne treba ni očekivati.

Nadam se da će troclano Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, koje će takođe prisustvovati na konferenciju u Briselu, ovome posvetiti pažnju. Krajnje je vrijeme da shvate da pred sobom imaju posljednju sansu.

Gospodin Petritsch je Visoki predstavnik za civilnu implementaciju Dejtonskog mirovnog sporazuma u Bosni i Hercegovini.

Clanak Visokog Predstavnika Wolfganga Petritscha